

ється тих держав-сусідів, у складі яких перебували або перебувають українські землі і в арміях яких представлено українців.

Якщо в минулому відбувалося втягнення України та українців у воєнні події, то сьогодні відбувається втягнення її у воєнно-політичну історію колись воюючих сторін на свій бік. Варто виробити власну національну концепцію воєнної історії, відсторонену від зверхності інших воєнно-політичних доктрин і намагань підпорядкувати її власним ідеологічним та політичним потребам. Конкретні краєзнавчі регіональні дослідження мають сприяти цьому. Достатньо того, що Україна втратила впродовж століть частину етнічних територій, а українці несли важкий тягар різних асиміляторських тенденцій у політиці та культурі.

Людмила Стрільчук

СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ПОЛЬСЬКОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВ ЩОДО МІЖЕТНІЧНОГО КОНФЛІКТУ НА ВОЛИНІ 1943–1944 РР.

Під «історичною пам'яттю» ми розуміємо здатність людського розуму зберігати індивідуальний та колективний досвід міжлюдських взаємин і формувати на його підставі уявлення про історію як таку та своє місце в ній. Фактично це наявна інформація для соціальної ідентифікації особистості та спільноти. Історична пам'ять чи то індивідуальна, чи то колективна, як-от певної соціальної групи чи цілого народу, є результатом взаємодії особистості й соціального середовища. Соціальне середовище, ті історично-суспільні стереотипи, які в ньому домінують, напряду впливають на формування історичної пам'яті особи, а врешті – і на формування колективної історичної пам'яті. Тобто історична пам'ять – це своєрідна ідентифікація з певною культурою, традиціями, історією.

Сучасності притаманна не просто здатність пам'ятати минуле, а й чітко усвідомлювати своє місце й роль у цьому процесі. Події стосовно недалекої минувшини, які передаються як пам'ять покоління, котре було учасником певних історичних подій чи їх свідком, чи не найдієвіше впливає на формування історичного теперішнього під впливом

цієї самої історії. І українському, і польському суспільствам притаманна така історична пам'ять, що, між тим, зазнала відчутних впливів і здійснила низку трансформацій унаслідок різних причин. На думку видатного французького історика П. Нора, процес перетворення сучасної історії на історичне теперішнє, щонайменше впливає на сам спосіб творення історії недавнього минулого: властиві йому категорії часової осмисленості, як-от поняття покоління або повернення до поняття події, активізація критичної історії пам'яті, нова потреба в культурній історії, повернення політичної історії під знаком політичного, нова увага до таких сюжетів¹ (і нові акценти!)... І небачена сама по собі зацікавленість тим, що таке властиве для нас сучасне? Інші типи підходу, інші сюжети, інше історичне ставлення – це майже наша історія, порівняно з історією сучасного, до якого нас запрошує справжня історія теперішнього часу².

Нині в Республіці Польща та Україні дискурс стосовно історичної пам'яті є надзвичайно актуальним, що перетворює його на чинник, який напряду впливає на життя суспільств і великою мірою визначає характер політичних процесів. Системні трансформації останніх десятиліть докорінно змінили акценти в підходах до розуміння та вивчення історичної минувшини в країнах, що були тісно пов'язані спільним комуністичним минулим. То ж на порядку денному новопосталих на початку 90-х років ХХ ст., Польщі та України особливої актуальності набули питання вивчення спільної історії держав і націй, формування спільної колективної пам'яті, конструювання нових схем національної ідентичності.

Слід визнати, що на момент постановня незалежних Польщі та України рівень патріотизму був досить низьким. Історичні пам'ятні місця, які б мали стати фундаментом формування нової ідентичності чи національної спільності, або замовчувалися, або взагалі були невідомі. Тому логічно, що в національному середовищі як українців, так і поляків розвивалося сильне, іноді навіть гіпертрофоване прагнення дати відповіді на багато складних питань історичного минулого, у багато чому спільного для українців та поляків³.

¹ Нора П. Теперішнє, нація, пам'ять/пер. із фр. А. Рєпи. Київ: ТОВ «Видавництво «КЛЮ»», 2014. С. 54.

² Там само. С.55.

³ Стрільчук Л. Історична пам'ять українців та поляків: пошук шляхів примирення чи привід до конфлікту? *Трансформації історичної пам'яті. Історичні та політологічні дослідження: наук. журн. Спец. вип.: доп. на міжнар. наук.-практ. конф. «Трансформації історичної пам'яті»*. Вінниця, 2018. С. 177.

Спільна історична спадщина, у кожного своя національна історична пам'ять породили чимало суспільно-історичних стереотипів та міфів, які досить потужно впливали й до сьогодні продовжують впливати на двосторонні відносини. Звичайно, що за період історичного співіснування українців і поляків не могло бути все спокійно й безконфліктно, так звані «наріжні камені» двосторонніх взаємин, призвели до багатьох непорозумінь і навіть збройних конфліктів.

Мета статті – огляд проблемних сторінок спільної історії, без яких неможливо зрозуміти витoki складних питань та суперечностей між двома націями, а відтак неможливо досліджувати сучасні трансформації історичної пам'яті обох народів.

Роль окремих людей, представників двох націй, є чи ненайвагомішим фактором із погляду передавання й нагромадження історичної пам'яті, власне як і сучасних міждержавних відносин, добросусідських стосунків двох держав і народів. Саме міжлюдські взаємини визначають сьогодні суспільні стереотипи: поляка для українців, та українця для поляків, і саме крізь призми цих стереотипів сприймається сусідня держава.

Налагодження та розширення міжлюдських стосунків (що до певної міри, у такому контексті є синонімом міжнаціональних відносин) українців і поляків сприймається обома суспільствами як свідчення політичного порозуміння та запорука сталості економічних відносин, культурна інтеграція. Можна також стверджувати, що міжлюдські стосунки є відзеркаленням стану міжетнічних відносин. Поряд із цим безсумнівні факти певної упередженості, негативних стереотипів, які існують у свідомості українського та польського народів, породжених частими конфліктами й драмами історичної минувшини.

Зокрема, негативний стереотип українця прививався переказами про Хмельниччину та гайдамаччину, підсилювався відносно свіжими подіями Другої світової війни й подіями на Волині середини 40-х років ХХ ст. А на західних теренах України образ сусіда-поляка викликає асоціації утисків українців, коли на «східних кресах» Другої Речі Посполитої закривались українські школи, культурно-освітні заклади, руйнувалися православні церкви, нищилися селянські господарства під час пацифікації⁴. У роки війни польське підпілля винищувало українську інтелігенцію, а нова повоєнна влада Польщі продемонструвала своє ставлення до українців через акцію «Вісла».

⁴ Стрільчук Л. В., Стрільчук В. В. Інституційні складові українсько-польського гуманітарного співробітництва: монографія. Луцьк: Волин. старожитності, 2013. С. 10.

У період тоталітаризму негативні стереотипи в обох народів один стосовно одного ще більше посилювалися через антипольську пропаганду в Україні й антиукраїнську – у Польщі, зокрема внаслідок фальсифікації та викривлення історії. У польській свідомості українці поставали «націоналістами» в найбільш крайньо негативному значенні цього слова, а отже, українці уявлялися найбільшими ворогами поляків і причиною всіх їхніх нещасть⁵.

Сучасні українсько-польські відносини, на жаль, ще не до кінця змогли здолати та відкинути всі негативні стереотипи у свідомості двох народів. Головні причини цього, на нашу думку, полягають у такому:

- доволі важко переламати закоренілий у свідомості старшого покоління синдром упередженості, на це потрібен тривалий час, іноді навіть зміни поколінь;

- усталений негативний стереотип українця в Польщі підтримується різноманітними екстремістськими та націоналістичними групами й окремими публікаціями в пресі. Прикладом цього може слугувати діяльність «кресових» організацій у Перемишлі;

- існує певна недовіра щодо доброї волі іншої сторони в зміцненні співробітництва та дружніх відносин;

- для поляків простежується брак економічної та культурної привабливості України. РП ніколи не розглядала Україну, як фінансового чи технологічного партнера, радше всі сподівання Польщі були спрямовані в західному напрямку;

- для польського суспільства, більшість якого сповідує католицизм, православ'я й греко-католицизм, духовна ситуація на Україні є чужою та незрозумілою, а відтак релігійний чинник досить потужно впливає на суспільну свідомість;

- заяви польської політичної еліти 2013–2016 рр. зосередили увагу на проблемах спільної українсько-польської історії, загостривши історичні акценти польського суспільства на конфліктних моментах минувшини, зокрема подіях Другої світової війни на Волині.

Для ілюстрації проблем історичної пам'яті в сучасних українсько-польських відносинах більш детально зупинімося на останній тезі, тим більше, що саме нещодавні акценти, зроблені польською політичною елітою, значною мірою вплинули на зміну суспільної думки поляків стосовно їхніх східних сусідів-українців.

В історію українсько-польського пам'яттєвого дискурсу липень 2016 р. увійде розмежувальним каменем незгод, розбитих сподівань,

⁵ Заброварний С. До повного примирення і щирого порозуміння. *Політика і час*. 1997. № 9. С. 5–11.

обнуливши чверть столітній діалог інтелектуальної та політичної еліти двох країн. 22 липня Сейм Республіки Польща проголосував за резолюцію «Про встановлення 11 липня Днем пам'яті поляків, жертв геноциду, вчиненого ОУН-УПА». Ця ухвала Сейму не просто перекреслила всі напрацювання науковців і політичних еліт двох країн за чверть століття, а змусила українських істориків констатувати поразку у двосторонньому діалозі. Ярослав Грицак в інтерв'ю одному з інтернет-видань заявив: «... маю визнати: після бійки кулаками не розмахують, а бійку ми програли. Вважаю це особистою поразкою і готовий нести відповідальність, але опускати руки не збираюся. Ми програли битву, а не війну. А війна – надовго. Тому краще перегрупувати сили і думати про новий наступ»⁶.

Для українського суспільства така позиція польської сторони стала своєрідним шоком, особливо враховуючи кількісний результат голосування: за резолюцію проголосували 442 депутати, 0 – проти і лише 10 утрималися. По суті, усі попередні напрацювання в площині узгодження й трактування спільної історії виявилися марними. Ідеться, наприклад, про багатолітній діалог науковців із питань узгодження трактування спільної історії, спільну заяву президентів України та РП «До порозуміння і єднання» від 21 травня 1997 р., відкриття президентами обох країн Л. Кучмою та А. Квасневським меморіалу українсько-польського примирення в с. Павлівка, що на Волині у 2003 р., вироблення спільної візії щодо меморіалу орлят у Львові й відкриття тогочасними президентами В. Ющенком та А. Квасневським 24 червня 2005 р. на Личаківському кладовищі меморіалу загиблим воїнам Української галицької армії й «Меморіалу орлят», відкриття В. Ющенком і Л. Качинським 13 травня 2016 р. пам'ятника меморіалу загиблим українцям у с. Павлокома (РП), а 28 лютого 2009 р. президенти України та Польщі В. Ющенко й Л. Качинський беруть участь у вшануванні жертв міжнародного протистояння в роки Другої світової війни в Гуті Пеняцькій (Україна)⁷.

Республіка Польща, що в пострадянський період для України була не просто добросусідською державою, торговельним партнером, а й стала партнером стратегічним, що означає поглиблення й розширення міждержавного співробітництва в політичній, економічній і гуманітар-

⁶ Грицак Я. Українсько-польські гуманітарні взаємини в 1991–2001 рр. шлях України та Польщі до прощення. *Новое время*. 29 липня 2016 р. С. 2.

⁷ Стрільчук Л. Проблеми історичної пам'яті в сучасних українсько-польських відносинах. *Україна – Польща: історичне сусідство: матеріали між нар. наук. конф.* 19–20 трав. 2017 р. / ред. Ю. А. Зінько. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. С. 375–376.

ній сферах. Але от якраз гуманітарна сфера двосторонніх відносин в останні роки виявилася найпроблемнішою. Першим тривожним сигналом стала червнева заява 2013 р. Сейму РП, яка продемонструвала, що сподівання української сторони на кінець суперечок щодо подій на Волині 1943–1944 рр. даремні. Ще гостріше ця проблема постала в липні 2016 р.

Аналіз статистики та подій останніх років переконливо свідчить, що проблеми історичної пам'яті в українсько-польських відносинах загострюються й негативно впливають на двосторонні стосунки. На підтвердження цього наведемо кілька прикладів.

По-перше, про намагання вплинути на трансформацію історичної пам'яті польського суспільства яскраво свідчить маніпуляція та завищення цифр польських жертв міжнаціонального протистояння на Волині в роки Другої світової війни. Часте звернення до цієї теми й маніпуляції з цифрами щодо кількості жертв очевидні. Для підтвердження цього факту наведемо кілька ілюстрацій:

1) село Охнівка Володимир-Волинського району Волинської області, що розміщене поблизу українського-кордону, одним із багатьох сіл, де в роки війни відбулося криваве протистояння між українцями й поляками. Згідно з довоєнними переписами населення, у селі мешкало шестеро поляків (дві родини) і, за свідченнями місцевих старожилів, одна з цих родин виїхала із села в перші дні війни, інша стала жертвою міжнаціонального протистояння. Однак на в'їзді до Охнівки зліва на узбіччі є великий жалобний металевий хрест, поставлений поляками, на таблиці цього пам'ятного знака ми читаємо надпис: «167 полякам, що загинули тут...». Постає запитання, звідки взялася така цифра?

У самому селі Охнівка наявний пам'ятний знак, установлений у пам'ять українців, котрі загинули від рук поляків. Український дослідник Іван Пущук наводить такі дані: «Впродовж 1938–1944 років на території села Охнівка вбито 101-го українця, росіянина та чеха, 4 поляків»⁸. Відомі польські дослідники Владислав та Ева Сімашки по тому ж селу Охнівка наводять такі цифри жертв: убито українцями 12 поляків і трьох євреїв⁹. Відтак запитання, поставлене вище: звідки такі цифри? – стоїть іще гостріше.

⁸ Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 роки. Володимир-Волинський район/упорядник і автор коментарів І. Пущук. Луцьк: Твердиня, 2011. С. 113.

⁹ Siemaszko W., Siemaszko E. Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia. 1939–1945. T. 1–2. Warszawa: Wydawnictwo von Borowiecky, 2000. 1440 s.

За свідченнями місцевих жителів, цей хрест з'явився в полі за ніч (територія колишнього військового полігону) і жодних дозволів на його встановлення місцева громада не давала. Волинська крайова організація «Просвіта» імені Тараса Шевченка в серпні 2016 р. звернулася до районної влади, щодо правомірності встановлення цього хреста, однак і на цей раз отримала відповідь про відсутність будь-яких дозвільних документів щодо його встановлення. Отже, цей пам'ятний знак з'явився як самоціль і незаконно, а цифри, написані на ньому, не витримують жодної критики. Єдине, чого вдалося добитися місцевим активістам, на табличці було заклеєно цифри щодо кількості загиблих тут поляків;

2) ще однією ілюстрацією щодо маніпуляції цифрами є колишнє польське село Домінополь на межі Володимир-Волинського й Турійського районів. Дослідження щодо нього проводилися Волинською крайовою організацією ВКО ВУТ «Просвіта» у межах проекту «Тільки правда нам важлива» впродовж 2016–2017 рр. Нині про село, спалене українцями в 1943 р., нагадує лише металевий хрест, із такою самою, як в Охнівці, табличкою. На табличці вміщено напис: «490 полякам, мешканцям с. Домінополь, котрі загинули у 1943 році. На вічну пам'ять. Земляки».

Проблема в тому, що в Домінополі, згідно з переписом, зробленим німцями, на 1940 р. було 54 обійстя, із яких 45 – польських, дев'ять – українських, усього в селі проживало 180 осіб. Уже згадані нами вище польські дослідники Сіماشки стверджують, що в 1943 р. в селі «... було вбито 250, можливо, більше, поляків...»¹⁰. Український дослідник І. Пушук, аналізуючи низку польських джерел, наводить цифру 160 осіб¹¹.

Постає знову ж те саме запитання: звідки взялася цифра 490 осіб? Маніпуляція цифрами й перекручення історичних фактів – ось прямий важіль сучасних політичних технологій, що трансформують історичну пам'ять і в польському, і в українському суспільстві!

За свідченнями старожилів сусідніх сіл, на початку війни з Домінополя виїхало кілька польських родин. А це означає, що кількість можливих жертв, має заокруглюватися в меншу сторону. Місцеві селяни знають і шанують трагічні сторінки тамтешньої історії. Не заперечують, що жителів Домінополя вбили українські повстанці. Як розповідав нинішній комендант історичного комплексу «Волинська Січ», що його недавно облаштували на місці повстанської бази, Василь Мазурик, спершу вовчаківці домовилися з тамтешнім населенням спільно боротися з німецьким окупантом. Коли дізналися, що солдати з

¹⁰ Siemaszko W., Siemaszko E. Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia. 1939–1945. T. 1–2. Warszawa: Wydawnictwo von Borowiecky, 2000. 1440 s.

¹¹ Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 роки. Володимир-Волинський район/упорядник і автор коментарів І. Пушук. Луцьк: Твердиня, 2011. С. 143.

польського загону самооборони, який сформований у Домінополі, здають інформацію про постанську базу у Вовчаку німецьким поліціантам, отримали наказ знищити і загін, і весь Домінополь¹².

Ці два прикладові волинські села є лише маленькою часткою в довжелезному переліку схожих маніпуляцій. Не вдаючись в аналіз, як це стало можливо, щоб на українських теренах з'явилася низка пам'ятних знаків, установлених поляками, без жодних на це дозвільних документів, зауважимо, що до більшості з них є претензії щодо даних, які вони містять. Комусь тут, в Україні, уперто є що сказати всупереч цифрам, виведеним на пам'ятних хрестах, установлених у результаті, імовірно, якоїсь польської урядової програми. Такі маніпуляції історичними фактами, перебільшення в рази цифр жертв міжнародного протистояння мають пряме узалежнення трансформацій історичної пам'яті, зокрема польського суспільства в бік загострення конфлікту щодо історичної минувшини, викривленого та однобічного сприйняття історії.

Наведемо ще приклад. Про різке загострення проблем історичної пам'яті й негативні зміни суспільно-історичних стереотипів свідчать так звані «війни на могилах» – плюндрування місць національної пам'яті. Для підтвердження цього наведемо хронологію за останні три з половиною роки:

- 2014 р.:

- квітень 2014 р. на греко-католицькому цвинтарі в с. Молодичі Ярославського повіту Підкарпатського воєводства знищено пам'ятник українській громаді села;

- березень 2014 р. спаплюжено символічну могилу вояків УПА в Грушовичах Ярославського повіту Підкарпатського воєводства;

- травень 2014 р. повторний акт вандалізму в Грушовичах;

- 2 липня 2014 р. у с. Вербиця Томашівського повіту Люблінського воєводства пошкоджено пам'ятний знак на увічнення українських жертв комуністичних репресій;

- 2015 р.:

- спаплюжено пам'ятний знак воякам УПА на горі Монастир біля с. Верхрати Любачівського повіту Підкарпатського воєводства;

- скоєно сандальні дії над пам'ятним знаком воякам УПА в с. Молодичі Ярославського повіту Підкарпатського воєводства;

- пошкоджено пам'ятний знак загиблим українцям у с. Радружі Любачівського повіту Підкарпатського воєводства;

¹² Лівницька О. «Єдни блонди», або «Через те я поляків не люблю»...». URL: <https://www.volyn24.com/blogs/102-iedny-blondy--abo-cherez-te-ia-poliakiv-ne-lyublyu>

– сплюндровано пам'ятний знак воякам УПА в с. Білосток Грубешовського повіту Люблінського воєводства;

– 27 травня 2015 р. пошкоджено пам'ятний знак на символічній могилі вояків УПА в Грушовичах Підкарпатського воєводства;

• 2016 р.:

– 5 березня 2016 р. частково знищено пам'ятник українській громаді в с. Молодичі Ярославського повіту Підкарпатського воєводства;

– 15 травня 2016 р. здійснено наругу над могилами українського військового кладовища в с. Пикуличах поблизу Перемишля;

– 9 жовтня 2016 р. члени ультраправої організації Obóz Wielkie Polskie знищили пам'ятник на братській могилі вояків УПА в с. Верх-рата Любачівського повіту Підкарпатського воєводства;

• 2017 р.:

– 8 січня 2017 р. у с. Гута Пеняцька Львівської області невідомими особами зруйновано меморіал загиблим полякам, споруджений у пам'ять особам, загиблим у ході каральної акції в роки Другої світової війни;

– 12 березня 2017 р. розмальовано червоною фарбою пам'ятники жертвам українсько-польського конфлікту в роки Другої світової війни в с. Підкамінь на Львівщині;

– 14 березня 2017 р. повторно сплюндровано пам'ятний меморіал полякам у с. Гута Пеняцька Львівської області.

Акти вандалізму в місцях національної пам'яті, безумовно, не додають позитиву у двосторонні міжнаціональні відносини, а їх зростаюча динаміка свідчить про загострення проблем історичної пам'яті в українсько-польських відносинах¹³.

Французький історик та мислитель П. Нора, розмірковуючи над роллю «місць пам'яті» в долі нації, зауважує, що пам'яттєві рухи й національні історичні пам'яті поставали історично радше як заклики чи нагадування, як вимога визнання справедливості, прохання вписати себе до великого реєстру національно історії, а не як вимога засудити чи знищити національну історію. Нині все навпаки... Поворот відбувається в кілька етапів. Спершу поняття «місця історичної пам'яті» було формою критичної дистанції щодо унітарної національної історії – теологічної, спонтанно охопленої наміром самопрославлення та комеморації себе самої... Таки був уже і вплив пам'яттєвого, що засіб,

¹³ Стрільчук Л. Проблеми історичної пам'яті в сучасних українсько-польських відносинах. *Україна – Польща: історичне сусідство: матеріали між нар. наук. конф.* 19–20 трав. 2017 р. / за ред. Ю. А. Зінько. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. С. 376–377.

створений, щоб розбити комеморативне, невдовзі, за визначенням, перетворився на привілейований інструмент нестримних комеморативних церемоніалів¹⁴.

Наведемо ще приклад. Восени 2016 р. у польський прокат вийшов скандальний художній фільм В. Смажовського «Волинь». У цьому сенсі можливі щонайменше два висновки: загострення акцентів на складних і негативних сторінках спільної історії недалекого минулого та намагання однобічно й викривлено подати події часів Другої світової війни на Волині, зокрема українсько-польський конфлікт.

Постають також запитання: для чого це робиться й кому це вигідно? Ухвала Сейму Республіки Польща від 22 липня 2016 р. і вихід у жовтні 2016 р. фільму «Волинь» – два послідовні та такі гучні акценти, зроблені польськими владцями й митцями на волинських подіях 1943–1944 рр., свідчать про загострення проблем історичної пам'яті (принаймні з польського боку). Рейтинги фільму В. Смажовського, кількість глядачів, котрі переглянули його, і кількість переможних номінацій, присуджених фільму «Волинь» у березні 2017 р. засвідчили, що проблема українсько-польського протистояння в роки Другої світової війни на Волині вийшла далеко за межі підручників та є загальносуспільною в РП. І це після того, як у цьому питанні, ще у 2003 р., здавалося б, поставлено крапку.

Невиправдано жорстокі сцени фільму, перекручення історичних фактів, звісно, що не додають позитиву у двосторонні міжнаціональні та міждержавні відносини, а радше збуджують польське суспільство, прищеплюючи негативні історично-суспільні стереотипи стосовно східного сусіда-українця. Фільм «Волинь» за своєю скандальністю й перекрученням історичних фактів претендує на лідерство в номінації «фільм, який негативно вплинув на міжнаціональні стосунки», утім, за касовими зборами фільм побив усі рекорди РП за останні десять років¹⁵, а отже, його подивилася значна частина польського суспільства. Наслідком прокату, згідно з польською статистикою, стало масове негативне сприйняття поляками спільної історії й українців, й України як такої.

Ще одним наслідком цієї державної політики є приклад нападу на українських студентів у Польщі. Один з останніх випадків – побиття українських студентів у Жешуві 24 січня 2017 р. Згідно з інформацією

¹⁴ Нора П. Теперішнє, нація, пам'ять/пер. із фр. А. Репи. Київ: ТОВ «Видавництво «КЛЮ»», 2014. С. 255–256.

¹⁵ Польський фільм «Волинь». URL: http://www.bbc.com/ukrainian/society/2016/10/161008_wolyn

польських правоохоронців, близько 15:30 українські студенти поверталися з навчання в гуртожиток. Дорогою їх зупинило п'ятеро молодих чоловіків і запитали студентів, звідки вони. Почувши відповідь, чоловіки поцікавилися, кому належить Львів – Україні чи Польщі. Потім нападники назвали студентів бандерівцями та побили їх. Незабаром поліція затримала п'ятьох підозрюваних, ними виявилися місцеві жителі віком від 18 до 20 років. Усі затримані визнали свою провину¹⁶.

Напади відбуваються не лише на українських студентів, об'єктами відвертої агресії стають також українські заробітчани. 17 січня 2016 р. в містечку Кутно Лодзького воєводства місцеві неонацисти напали на українських заробітчан. Радикали атакували гуртожиток, вигукуючи гасла: «Польша для поляків» та «Геть українців». Під руку нападників потрапило шестеро українців. Очевидці кажуть, що поляки увірвалися до приміщення й почали крушити все, що потрапляло під руку. Нападники були озброєні кастетами, камінням та ножами. Однак українці відбили атаку, а хуліганів забрала поліція¹⁷.

Наведені приклади є лише частиною з низки схожих випадків. У Кракові, Перемишлі, Любліні й інших містах Польщі, особливо в східних воєводствах, за останні півтора-два роки такі прецеденти почастишали.

Ще один приклад – обстріл Консульства РП у Луцьку. Сумно констатувати факт, що третіми силами влаштовуються різноманітні провокації задля загострення українсько-польських відносин, найгучнішим із яких в останній період є обстріл із гранатомета Консульства РП у Луцьку вночі 29 березня 2017 р.¹⁸. Невідомі обстріляли будівлю Генконсульства РП у Луцьку, як повідомили ЗМІ, судячи з величини отвора в даху, могли стріляти з гранатомета або іншого серйозного озброєння¹⁹. Голова МЗС України Павло Клімкін прокоментував цю подію «Обурений провокацією проти Генконсульства Польщі у Луцьку. Це підлість від тих, хто проти нашої дружби з РП»²⁰.

Наведені приклади вкрай негативно впливають на двосторонні українсько-польські й міжнаціональні відносини, ставлячи під сумнів

¹⁶ У Польщі побили студентів з України. URL: <http://ua.korrespondent.net/world/3805255-u-polschi-pobyly-studentiv-z-ukrainy>

¹⁷ У Польщі група неонацистів атакувала гуртожиток із українцями. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/u-polschi-grupa-neonacistiv-atakuvala-gurtozhitok-iz-ukrayincyami-582779.html>

¹⁸ Обстріл із гранатомета Консульства Польщі у Луцьку – це провокація «третьої сили» - польська реакція. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28398281.htm>

¹⁹ Обстріл консульства у Луцьку: реакція України і Польщі. URL: <http://www.5.ua/polityka/obstril-konsulstva-u-lutsku-reaktsiia-ukrainy-i-polshchy-141840.html>

²⁰ Клімкін прокоментував обстріл консульства у Луцьку. URL: <https://www.unian.ua/politics/1847694-klimkin-prokomentuvav-obstril-konsulstva-polschi-u-lutsku-fotoreportaj.html>

напрацювання політичної та наукової еліти двох країн, ризикуючи ще більше ускладнити й загострити міжнаціональні суперечності. Тому проблеми історичної пам'яті мусять лягти в основу виваженої державної політики обох сусідніх держав. Подолання негативних стереотипів і формування нових, більш позитивних, у свідомості сусідніх народів один стосовно одного є важливим складником гармонійного розвитку гуманітарних відносин України й Польщі та, як засвідчують події останніх років, актуальність історичної пам'яті у стосунках України й Республіки Польща зростає.

Володимир Макарчук

МОЇ РОЗДУМИ НА ТЕМУ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Стаття ґрунтується на власних джерельних напрацюваннях. У процесі написання наукової розвідки враховано швидкоплинні політичні зміни, які відбувалися чи нині проходять в українському суспільстві. Акцентовано на важливості польсько-українського діалогу та порозуміння.

Зокрема, у цьому дискурсі потрібно донести до учасників дискусії три думки, три тези в найбільш загальному вигляді, без ретельного наукового обґрунтування й посилянь на джерела.

У лютому місяці 1982 р. я в групі студентів історичного факультету Львівського державного університету проходив переддипломну практику в м. Москві. Жили ми в гуртожитку МДУ (проспект В. Вернадського). Уранці працювали в бібліотеках, увечері – бігали по московських магазинах у пошуках «імпорту», уночі ... (Хто був студентом, той мене зрозуміє) – цікаві посиденьки-вечорниці. Причому мало не щоразу – в інших компаніях, звісно студентських. Кімната гуртожитку вміщала щонайбільше 5–6 чоловік, господарів разом із гостями.

Якось я опинився за одним столом із двома чи трьома монголами. Слово за слово – і тут з'ясувалося, що в Монгольській Народній Республіці (на той час найвірнішому з сателітів Союзу РСР) найвизнач-